

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

Medborgarinitiativ – ny terminologi i lagstiftningen.....	3
Terminologiska utmaningar i arbetet med EU-texter.....	5
Asiantuntija kateissa – ESKOsta apua.....	7
Svenska språknämnden och Statsrådets svenska språknämnd – lika som två bär?	9
Business och andra affärer på Språkvårdsdagen...	11
På nya platser	12
Ny avfallslag – nygammal terminologi.....	13
Slaftips	14
Apropå mallen för statsrådets skrivelse	15

Statsrådets svenska språknämnd finns på adressen

www.vnk.fi/spraknamnden

På webbplatsen finns information om nämnden och om dess verksamhet och sammansättning. Där hittar du också alla nummer av Språkråd i pdf-format från och med Språkråd 1/2001. På webbplatsen finns dessutom nämndens rekommendationer, handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf) och mallar och ordlistor.

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd

kan sändas per e-post.

I principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland kan nämnden även konsulteras muntligen via sekreteraren, tfn 09 1602 2129.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar kan göras per e-post eller post. Se kontaktinformation nedan.

Språkråd distribueras i tryckt form per post och i pdf-format per e-post. Språkråd sänds gratis till beställaren.

Redaktör: Gunilla Garoff
Illustrationer: Susanna Karjalainen
Ombrytning: Anja Järvinen
Kopiering: Statsrådets kansli, upplaga 1 340 ex

Kontaktinformation:
Statsrådets svenska språknämnd
Statsrådets translatorsbyrå
PB 23, 00023 STATSRÅDET
spraknamnden@vnk.fi
Tfn sekreteraren 09 1602 2129

MEDBORGARINITIATIV – NY TERMINOLOGI I LAGSTIFTNINGEN

I lagstiftningen kommer det in nya möjligheter för medborgarna att påverka direkt genom initiativ. Sådana initiativ kan läggas fram på såväl kommunal, nationell som europeisk nivå. Henrik Hägglund, med kommunalrätt och skolförvaltningsrätt som specialområden, och Stefan Sjöblom, som är specialiserad på kommunalförvaltning, jämför terminologin och olika slag av initiativ i finsk och svensk lagstiftning med tanke på att en total översyn av kommunallagen är förestående.

Finland

Statliga initiativ

Medborgarnas möjligheter till direkt påverkan på nationell nivå har förstärkts genom att systemet med *medborgarinitiativ* (kansalaisaloite) trädde i kraft i början av mars i år. Också på EU-nivå togs ett system med medborgarinitiativ i bruk den första april. Det nationella systemet med medborgarinitiativ baserar sig på ett tillägg till 53 § i grundlagen. Rubriken för paragrafen är nu "Folkomröstning och medborgarinitiativ", och i ett nytt tredje moment anges grunderna för medborgarinitiativ: "Minst femtiotusen röstberättigade finska medborgare har enligt vad som bestäms genom lag rätt att lägga fram initiativ för riksdagen om att en lag skall stiftas." I lagen om medborgarinitiativ (kansalaisaloitelaki, 12/2012) föreskrivs sedan om det förfarande som ska iakttas när ett medborgarinitiativ enligt grundlagen läggs fram.

Begreppet *medborgarinitiativ* är nytt i finländsk lagstiftning. I många europeiska länder finns redan ett initiativsystem på nationell nivå. I förarbetena till lagen om medborgarinitiativ (RP 46/2011 rd) nämns bland annat Nederländerna, där ett system med *burgerinitiatief* infördes 2006, och Österrike, där *Volksbegehren* funnits sedan 1920-talet. I de nordiska länderna finns däremot inte för tillfället på statlig nivå något system med medborgarinitiativ med ett visst innehåll.

Inom EU används också termen *medborgarinitiativ* för det nya system för direkt påverkan enligt vilket en miljon EU-medborgare kan uppmana EU-kommissionen att lägga fram ett lagförslag. För dessa initiativ krävs undertecknare från minst sju länder. För varje land anges även ett minimiantal undertecknare, för Finlands del 9 750 invånare.

Kommunala initiativ

I Finland har det alltså inte tidigare funnits något system med medborgarinitiativ på nationell nivå.

Däremot har det redan länge i kommunallagen funnits bestämmelser om kommuninvånarnas rätt att framställa "initiativ". I 28 § i kommunallagen anges följande: "Kommuninvånarna har rätt att komma med initiativ till kommunen i frågor som gäller kommunens verksamhet." Paragrafen har rubriken "Initiativrätt". Någon annan term för dessa initiativ som kommuninvånarna har rätt att komma med används inte. I förarbetena till kommunallagen (RP 192/1994 rd) anges inte heller något särskilt uttryck för denna form av initiativ. På finska har 29 § i kommunallagen rubriken "Aloiteoikeus" och själva paragraftexten talar bara om "aloite". I 31 § i kommunallagen finns bestämmelser om ytterligare en form av kommunalt initiativ, nämligen *initiativ till folkomröstning*. Inte heller här används något annat ord än just initiativ. På finska har paragrafen rubriken "Kansanäänestysaloite".

Även om kommunallagen alltså uteslutande använder ordet "initiativ" (aloite) tycks kommuninvånarnas rätt att komma med initiativ på finska ofta

kallas "kuntalaisaloite". På webbplatsen kansanvalta.fi beskrivs initiativrätten enligt 28 och 31 § i kommunallagen under rubriken "Kuntalaisaloite". På den svenska webbplatsen demokrati.fi finns samma text under rubriken "En kommuninvånare kan göra ett invånarinitiativ". Här har man alltså gått in för ordet "invånarinitiativ" för att beskriva kommuninvånarnas rätt att framställa initiativ i olika kommunala ärenden.

Statsrådets svenska språknämnd har den 5 oktober 2011 behandlat en fråga gällande översättning av ordet "kuntalaisaloite". Nämnden rekommenderar att man i den som svenska motsvarigheter till "kuntalaisaloite" anger *initiativ*, *invånarinitiativ* och vid behov *kommunalt invånarinitiativ*.

I Finland använder vi således medborgarinitiativ för att beskriva dels det nationella systemet för initiativ till lagstiftningsåtgärder, dels de initiativ som minst en miljon EU-medborgare kan rikta till EU-kommissionen. För de kommunala initiativen används i praktiken invånarinitiativ. Om det kommunala initiativet baserar sig på 31 § i kommunallagen kan det säkert för tydlighetens skull vara på sin plats att tala om *initiativ till (kommunal) folkomröstning*.

Sverige

I Sverige används termen folkinitiativ för initiativ till folkomröstningar i kommuner och landsting. Folkinitiativet infördes i kommunallagen 1994. Sedan 2011 gäller nya bestämmelser, enligt vilka tio procent (tidigare fem procent) av invånarna i en kommun eller ett landsting ska stå bakom förslaget till folkomröstning. Samtidigt blev det svårare för fullmäktige att avvisa ett folkinitiativ. För detta krävs att två tredjedelar av fullmäktigeledamöterna säger nej till att genomföra en folkomröstning. Riksdagen beslutar om nationella folkomröstningar. Folkinitiativ på nationell nivå existerar således inte.

Motsvarigheten till invånarinitiativ benämns i Sverige *medborgarförslag*. Sedan 2002 har Sveriges kommun- och landstingsfullmäktige möjlighet att besluta om att införa medborgarförslag. Det innebär en rätt för den som är folkbokförd i en kommun eller i ett landsting att väcka ärenden i fullmäktige om frågor inom kommunens eller landstingets ansvarsområden. Förslagsrätten gäller även barn och ungdomar samt utländska medborgare utan lokal rösträtt. Syftet med förslagsrätten är detsamma som med invånarinitiativet i Finland men det finns principiellt viktiga skillnader i förfarandet. I Sverige ska kommunen eller landstinget enligt 5 kap. 23§ i kommunallagen besluta om att införa medborgarförslag, vilket även skett i majoriteten av kommunerna men inte i alla. I Finland gäller initiativrätten i samtliga kommuner. I Sverige gäller termen *medborgarinitiativ* således endast de initiativ som minst en miljon invånare kan rikta till EU-kommissionen.

Framtidsutsikter

Enligt ett beslut från regeringens aftonskola den 21 september 2011 kommer en total översyn av kommunallagen att göras. Avsikten är att regeringens proposition med förslag till en ny kommunallag ges till riksdagen hösten 2013. Bestämmelser om invånarinitiativ och initiativ till kommunal folkomröstning kommer sannolikt att ingå också i den nya kommunallagen. Den nya lagstiftningen ger en möjlighet att se över terminologin. Det kunde då vara motiverat att i den finländska lagstiftningen introducera de termer som används i Sverige. "Invånarinitiativ" kunde då ersättas med *medborgarförslag*. *Folkinitiativ* kunde för sin del beteckna "initiativ till kommunal folkomröstning".

 Henrik Hägglund
rektor

 Stefan Sjöblom
professor i kommunalförvaltning
Svenska social- och kommunalhögskolan
vid Helsingfors universitet

TERMINOLOGISKA UTMANINGAR I ARBETET MED EU-TEXTER

Fredagen den 23 mars fick studerandena inom utbildningen för nya författningsöversättare vid Helsingfors universitet celebret besök. Ingemar Strandvik, kvalitetssamordnare vid generaldirektoratet för översättning i Bryssel, föreläste på rubriken Terminologiska utmaningar i arbetet med EU-texter. Även ministeriernas svensköversättare var inbjudna.

Den första delen av föreläsningen bestod av en översikt över EU:s historia från 1950-talets kol- och stålunion till dagens politiska union, vilket inneburit att de sex medlemsstaterna vid starten har utvidgats till 27 och att de ursprungligen fyra officiella språken numera är hela 23. Det säger sig självt att antalet översättare och tolkar och översatta sidor har ökat explosionsartat. Sedan år 1992 har öppenhet och insyn, det som kallas 'Transparency', funnits på dagordningen. Dessutom finns Fight the Fog som är översättningsfunktionens egen kampanj för ett begripligare språk.

Varför översätts då EU-texter till alla språk?

EU-lagstiftningen berör de flesta aspekter av 500 miljoner människors dagliga liv, vilket gör att lagstiftningen måste finnas i likvärdiga autentiska språkversioner. Alla EU-medborgare ska ha samma tillgång till EU-lagstiftningen. Det som översätts inom EU är rättsakter, lagstiftning, utredningar,

policydokument, dvs. grönböcker, vitböcker, meddelanden och rapporter, pressmeddelanden, broschyrer, webbtexter och korrespondens.

När man översätter mellan två språk i samma land (t.ex. från finska till svenska i Finland) är språken olika men rättsordningen densamma. När man översätter mellan två språk inom EU (t.ex. från franska till engelska) är det däremot frågan om både två olika språk och två olika rättsordningar där den juridiska terminologin aldrig är densamma. Inte heller de redaktionella konventionerna för författningsskrivande är desamma. Ändå ska texterna ha samma innebörd. EU-lagstiftningen ska ha identisk rättsverkan i 23 språk, enhetlig tolkning och enhetlig tillämpning i 27 nationella rättsordningar.

Utmaningar i översättningsarbetet

Utmaningarna för den lagtekniska kvaliteten är att relationerna mellan EU-rätten och de nationella rättsordningarna inte är desamma, vare sig begreppsmässigt eller vad gäller skrivkonventioner. Den språkliga kvalitetsens utmaningar är att varken relationerna mellan språken eller skrivkonventionerna är desamma. För den terminologiska kvaliteten är utmaningarna att man ofta översätter ytskiktet utan begreppsanalys, att det tas in nya EU-termer "vid behov" och att juristens och fackexpertens perspektiv inte alltid är lika. Som exempel nämndes termen *grey ice*, som översattes rakt av med grå is. Om man hade gjort en ingående begreppsanalys och diskuterat med nationella experter hade det visat sig att det redan fanns en svensk term för fenomenet nämligen *medeltjock is*.

Det blev än en gång klart att ju bättre kvaliteten på originalet är, desto bättre är förutsättningarna för en god översättning. Dessutom finns det inga genvägar till att bli en bra översättare, man måste lära sig arbetsmetoderna. I dem ingår bl.a. termarbete, som är en viktig del av EU-översättarens vardag.

Några konkreta termexempel

Den andra delen av föreläsningen gick ut på att diskutera termexempel. Vi fick en handout med autentiska fall där översättare hade frågat Språkrådet och EU-språkvården om användningen av nya termer eller användningen av gamla termer i nya kontexter.

Den första termen var ekosystem, som vi alla på plats nog associerade med biologisk livsmiljö. Exemplet var taget ur ett franskt dokument med titeln: "Initiative pour l'entrepreneuriat social: Construire un écosystème pour promouvoir les entreprises sociales au coeur de l'économie et de l'innovation sociales" och den engelska versionen blev 'Creating a favourable climate for social enterprises, key stakeholders in the social economy and innovation'. Vi diskuterade termen ekosystem i detta sammanhang i små grupper och en deltagare ansåg att det kunde kallas "byråkratisk poesi".

Den svenska titeln blev slutligen Initiativ för socialt företagande: "Skapa förutsättningar för att främja sociala företag inom ramen för social ekonomi och innovation". Alltså inget ekosystem utan bara det vanliga och lättbegripliga: förutsättningar.

Följande termfråga gällde översättningen av *cyber crime* till svenska. Frågeställaren hade översatt det med it-brottslighet men konstaterade att det fanns översättare som skulle föredra cyberbrottslighet. En sökning på Google visar

att cyber är på uppåtgående och att det redan är allmänt i sammansättningar som cyberrymd, cyberkrigföring, cyberspionage, cyberterrorism. Så svaret blev att cyber antagligen kommer att köra över it så småningom.

"En gång fel blir alltid rätt"

Termexempel 3 visade hur svårt och tidskrävande det är att ändra något som har etablerat sig. I ett äldre direktiv talas det om sjukdomen *bluetongue*, som vissa djurarter kan smittas av. Nu hade generaldirektoratet för översättning fått in ett utkast till förordning om ändring av en förordning om tillämpningsföreskrifter till detta direktiv och det svenska Jordbruksverket och Jordbruksdepartementet hade meddelat att de vill att sjukdomen ska skrivas i svensk form alltså blå-tunga. Översättaren frågade EU-språkvårdarna hur hon skulle göra. Kan man skriva blå-tunga i nya texter, fastän det står bluetongue i de gamla? Svaret blev att översättarna på generaldirektoratet inte kan tillmötesgå Sveriges önskemål, utan att Sverige måste sända in en officiell begäran om rättelse och efter det kan bluetongue bytas ut mot blå-tunga i samtliga rättsakter där det förekommer.

Som sammanfattning kan konstateras att det var en mycket givande förmiddag och att man igen en gång fick det bevisat: översättning är egentligen det omöjligas konst.

 Ursula Vuorenlinna
svensköversättare vid försvarsministeriet
där det just nu bereds en cyberstrategi

Ingemar Strandvik, som är kvalitetssamordnare för 8 språkavdelningar vid generaldirektoratet för översättning, har ett förflutet som auktoriserad rätts-tolk och auktoriserad translator från svenska till spanska.

Han har en bred erfarenhet av språkbranschen, bl.a. som lärare med ansvar för översättarutbildningen vid Stockholms universitet och chefredaktör för Norstedts stora svensk-spanska/spansk-svenska ordboksprojekt. Därutöver har han en masterexamen i EU-rätt.

Erikoisalan tekstien kääntämisessä on monenlaisia haasteita. Tekstin käsittelemä aihe saattaa olla hyvin hankala, ja teksti sisältää yleensä paljon termejä tai muita erikoisalan ilmauksia. Jos termipankeista ja muista kääntäjän käytettävissä olevista lähteistä ei löydy apua, kääntäjä pyrkii löytämään asiantuntijan, joka pystyy auttamaan tekstin ongelmakohdissa. Jotta oikean asiantuntijan löytäminen ei olisi arpapeliä, on Euroopan unionin toimielinten suomen kääntäjillä ollut lähes kolmen vuoden ajan apunaan ESKO.

Mikä ESKO on?

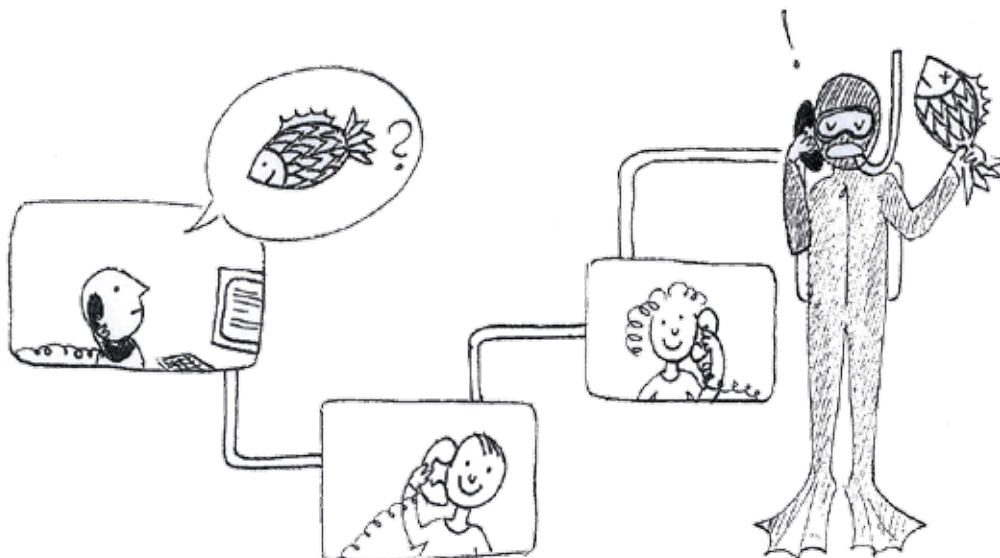
ESKO on EU:n toimielinten suomen kääntäjien ja tulkkien sekä kotimaisten virkamiesten ja asiantuntijoiden yhteistyö- ja palauteverkosto. Se perustettiin 2009 Euroopan komission käännöstöimen pääosaston aloitteesta. Verkoston tehtävänä on lisätä EU:n suomen kääntäjien ja tulkkien sekä kotimaisten virkamiesten välistä yhteistyötä termi- ja kieliasioissa erityisesti EU-säädösten valmistelu- ja käännösvaiheessa. Esikuvana oli ruotsalaisten EU-kielenhuollon piiriin kuuluva yhteyshenkilöverkosto, joka oli perustettu jo aikaisemmin 2000-luvun alkupuolella.

ESKO-verkosto helpottaa EU:n suomen kääntäjien työtä ja toimii myös kanavana Suomesta annettavalle palautteelle. Palautetta on toki annettu aikaisemminkin, mutta usein liian myöhään tai väärälle taholle, jolloin palautetta ei ole voitu aina hyödyntää. ESKOn perimmäisenä tavoitteena on parantaa suomenkielisten EU-säädösten laatua ja helpottaa siten niiden täytäntöönpanoa Suomessa. ESKOn kautta asiantuntijat voivat vaikuttaa EU-säädösten suomenkielisiin termeihin ja sitä kautta myös kansallisissa säädöksissä käytettäviin termeihin.

ESKO-verkoston kuuluu EU:n toimielinten suomen käännös- ja tulkkauksyksikköjä, suomalaiset ministeriöt ja Kotimaisten kielten keskus. Verkostoa koordinoi EU:n päässä komission suomen kielen osasto ja Suomessa valtioneuvoston kansliassa toimiva valtioneuvoston käännöstöimiston kielipalvelu-tiimi.

Miten ESKO toimii?

ESKO-verkoston toimintatapa on yksinkertainen. Jokaisessa ministeriössä on kaksi ESKO-yhteyshenkilöä. Heidän tehtävänsä on löytää tarvittaessa ministeriöstä tai ministeriön hallinnonalan virastosta asiantuntija, joka pystyy vastaamaan EU:n kääntäjän tai tulkin kysymykseen. Jotta kääntäjän tai tulkin ei tarvitse miettiä, minkä ministeriön tai viraston alaa ongelmallinen asia on, kaikki EU:n toimielimet lähettävät kysymyksensä sähköpostitse kielipalvelun palveluosoitteeseen. Kielipalvelu selvittää kysymyksen perusteella, minkä ministeriön hallinnonalaan asia kuuluu, ja lähettää kysymyksen oikean ministeriön yhteyshenkilöille.

Vastaus kulkee samaa tietä takaisin tai kiiretilanteissa suoraan kysyjille, mutta silloinkin niin, että vastaus tulee kopiona kielipalveluun. Näin tiedämme asian olevan hoidettu. Toki kääntäjät ja tulkit voivat edelleen ottaa myös suoraan yhteyttä entuudestaan tuttuihin asiantuntijoihin, sillä verkoston tarkoituksena on vain auttaa asiantuntijan löytymisessä silloin, kun sopivaa asiantuntijaa on vaikea paikantaa. Suomesta annettavaa palautetta puolestaan koordinoi komission suomen kielen yksikkö, joka ohjaa palautteen oikealle vastaanottajalle.

Verkostossa on mukana myös Kotimaisten kielten keskus (Kotus), jonka kanssa EU:n toimielinten suomen käännösyksiköt tekevät muutenkin yhteistyötä. ESKOn kautta Kotuksen ja sen EU-kielenhuoltajan kantaa kysytään mm. silloin, kun halutaan tietää eri termivaihtoehtojen kielellisestä paremmuudesta, vaihtoehtojen johdosten tai sanamuotojen asemasta nykykielessä, termin ja yleiskielen suhteesta tai suomenkielisen käännöksen ymmärrettävyydestä.

Millaisia ESKO-kysymykset ovat?

Ennen kuin kysymys tulee ESKO-verkostolle, EU:n suomen kääntäjä tai tulkki on tehnyt jo paljon selvitystyötä, mutta ei ole löytänyt vastausta tai kaipaa asiantuntija-apua eri vaihtoehtojen arvioinnissa. ESKOn kautta selvitettävät termit ja ilmaukset ovatkin varsin spesifisiä ja usein hankalia, joten asiantuntijoiden apu tulee todella tarpeeseen.

Kysymysten aiheet vaihtelevat asiakirjojen nimistä ydinturvallisuuteen ja ajoneuvotekniikasta

ympäristötermeihin. Parin viime vuoden ajan taloustilanne on näkynyt kysymyksissä, sillä suurin osa on koskenut valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön alaa. Vuonna 2011 verkoston kautta selvitettiin yhteensä 187 kysymystä.

Mitä hyötyä ESKOsta on?

Siitä, kuinka moni ESKOn kautta saaduista vastauksista päättyy suomenkieliseen EU-säädökseen, ei ole varsinaisia tilastoja. Komission arvion perusteella kuitenkin tiedämme, että suurin osa löytää tiensä myös käännökseen. EU:n suomen kääntäjät arvostavat Suomesta saamaansa asiantuntija-apua ja luottavat siihen.

ESKO-verkoston vahvuus on se, että yhteyshenkilöiden kautta tavoitetaan sekä ministeriön että sen hallinnonalan asiantuntijat. Ministeriöt ja yhteyshenkilöt ovat myös sitoutuneita ja ymmärtävät verkoston merkityksen. Asiantuntijat puolestaan haluavat auttaa ja vaikuttaa EU-säädöksissä käytettäviin termeihin. Verkoston kautta saadut vastaukset ovat termi- ja kielipulmien kanssa painiville EU-kääntäjille ja -tulkeille erittäin arvokkaita.

Moni ESKOn avulla selvitetty termi tulee kaikkien käyttöön EU:n toimielinten yhteisen termipankin IATE:n (<http://iate.europa.eu>) kautta. EU:n toimielinten kääntäjät tai terminologit syöttävät ESKO-termit IATEen silloin, kun kyse ei ole pelkästään yhteen kontekstiin liittyvistä termeistä, vaan termejä käytetään alalla laajemminkin.

 Kaisa Kuhmonen
johtava terminologi,
valtioneuvoston käännöstoimiston
kielipalvelu-tiimi

FOCIS ÄR NU SPRÅKINSTITUTET

Forskningscentralen för de inhemska språken är sedan 1.1.2012 ombildat till Institutet för de inhemska språken. Språkinstitutets telefonväxel är 0295 333 200 och e-postadresserna har formen fornamn.efternamn@sprakinstitutet.fi. Den svenska webb-adressen är www.sprakinstitutet.fi, medan den finska adressen www.kotus.fi kvarstår.

SVENSKA SPRÅKNÄMNDEN OCH STATSRADETS SVENSKA SPRÅKNÄMND – LIKA SOM TVÅ BÄR?

Svenska språknämnden i Finland och Statsrådets svenska språknämnd förväxlas ibland på grund av namnen, men det visar sig att deras verksamhetsfält är klart avgränsade. Svenska språknämnden i Finland har verksamheten fokuserad på allmänspråket medan Statsrådets svenska språknämnd koncentrerar sig på myndigheternas svenska språkbruk och på att arbeta för ett klart och begripligt lag- och författningsspråk.

Svenska språknämnden i Finland

Svenska språknämnden i Finland grundades för 70 år sedan, berättar ordföranden Sten Palmgren. Han hänvisar till den lag som ligger till grund för språknämndens verksamhet vid Institutet för de inhemska språken, kallat Språkinstitutet.

Enligt lagen om Institutet för de inhemska språken (1403/2011) är institutets syfte är att i egenkap av expertorgan i språkfrågor främja språkbruket i samhället när det gäller de språk som hör till institutets verksamhetsområde. Till institutets uppgifter hör språkvård av finska och svenska, rådgivning och ordboksarbete samt forskning med anknytning till språkvård och ordboksarbete. Institutet ska dessutom samordna språkvården av samiska, teckenspråk och romani.

I anslutning till Språkinstitutet finns det språknämnder för finska språket, svenska språket och samiska språket samt språknämnder för teckenspråk och för romani. Nämndernas uppgift är att inom sitt respektive språkområde utfärda rekommendationer av allmän eller principiell natur.

Mandatperioden för Svenska språknämnden är tre år och medlemmarna kan återväljas en gång, om det inte finns särskilda skäl för flera återval. Språknämnden är också redaktionsråd för institutets tidskrift Språkbruk.

Svenska språknämndens verksamhet utgår från institutets uppgift att främja språkbruket i samhället i fråga om svenskan.

Svenska språknämnden tog bl.a. för några år sedan initiativ till ett handlingsprogram för svenska språket. Texten till handlingsprogrammet, som författades av Marika Tandefelt, behandlades i språknämnden. Handlingsprogrammet publicerades med titeln "Tänk om... Svenska språknäm-

dens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland".

Språknämnden har varit bollplank för den bok om finlandismer som sammanställdes av Charlotta af Hällström-Reijonen och Mikael Reuter. Språknämnden bistår även i arbetet med en ny upplaga av publikationen svenska ortnamn i Finland.

Språknämnden utfärdar själv rätt sällan språkrekommendationer. Det är vanligare att rekommendationerna sprids indirekt via den dagliga språkvårdens olika kanaler och via tidskriften Språkbruk.

Språknämnden tar ibland ställning i principiella frågor. Senast har språknämnden tagit ställning till tvåspråkiga skolor och ortnamn på kartor. Då det gäller ortnamn på kartor är rekommendationen att historiska namn och ortnamn i allmänt bruk ska finnas på finska och svenska oberoende av språkförhållandena på orten. En likadan rekommendation hade tidigare getts av Forskningscentralen för de inhemska språken. Lantmäteriverket har meddelat att man går in för att följa rekommendationen.

Statsrådets svenska språknämnd

Statsrådets svenska språknämnd tillsattes av statsrådet för drygt 50 år sedan "med uppgift att överväga åtgärder för att undanröja språklig inexakthet och styvhet i översättningar till svenska samt för att förenhetliga svenskan i allmänna handlingar". I och med ett nytt beslut av statsrådet blev nämnden 1988 ett permanent organ med fasta arbetsformer och preciserade uppgifter. Statsrådets förordning om statsrådets svenska språknämnd (1037/2000) ligger i dag till grund för Statsrådets svenska språknämnd och dess verksamhet. Ordföranden Paulina Tallroth berättar att nämnden består av ordförande, vice

ordförande och högst sex andra medlemmar. Statsrådets translatörbyrå, laggranskningsenheten vid justitieministeriets lagberedningsavdelning och svenska avdelningen vid Institutet för de inhemska språken ska vara företrädare i nämnden. Nämndens mandatperiod är tre år. Nämnden ska i sitt arbete hålla kontakt med riksdagens svenska byrå och detta har gjorts genom att bjuda en representant från svenska byrån till medlem i nämnden. Nämnden har en sekreterare som samtidigt är redaktör för informationsbladet Språkråd.

Enligt förordningen ska Statsrådets svenska språknämnd vara ett samordnande organ i frågor som gäller myndigheternas svenska språkbruk, arbeta för ett klart och begripligt svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland och ta initiativ och vidta åtgärder för förbättrande av de statliga myndigheternas språkbruk.

Språknämnden ansvarar för handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf). Handboken utfärdas i dag i form av en anvisning från statsrådets kansli. Statsrådets svenska språknämnd arbetar för det svenska lagspråket på olika sätt. Nämnden utfärdar bl.a. rekommendationer. Bland de senare kan nämnas rekommendationen om att övergå från "skall" till "ska" i lagtext.

Till språknämndens uppgifter hör också att hjälpa till med att reda ut termfrågor. Nämnden är dock rätt sparsam med att ge allmänna rekommendationer i samband med de termfrågor som nämnden får, eftersom termfrågorna ofta ingår i en särskild kontext.

Språknämnden samarbetar med nämndens nätverk av sakkunniga i olika övergripande frågor, som t.ex. vid planeringen av den ettåriga översättarutbildning som gav specialkompetens för författningsöversättning. Utbildningen genomfördes i samarbete med utbildnings- och utvecklingscentret Palmenia vid Helsingfors universitet läsåret 2011–2012.

Språknämnden bidrar även till fortbildningen av dem som översätter lagar och andra författningar genom att ordna seminarier om aktuella lagspråksfrågor. Eftersom avsikten är att det svenska lagspråket i Finland bör närmas till lagspråket i

Sverige i så hög grad som möjligt initierade språknämnden ett projekt som tog sikte på att jämföra språket i översättningar av författningstexter med lagspråket i Sverige. Projektet, som understöddes av Svenska Akademien, genomfördes av en svensk klarspråkskonsult vid translatörbyrån, justitieministeriet och riksdagens svenska byrå under en tvåmånadersperiod 2007.

Språknämnden har också tagit initiativ i språkfrågor för att förbättra myndigheternas språkbruk, senast vid förkortningen av närings-, trafik- och miljöcentralernas namn. Då förde språknämnden fram behovet av en svensk förkortning av namnet utöver den finska.

Språknämnden har webbsidor på statsrådets kanslis webbplats där rekommendationer och mallar finns tillhands, liksom Slaf och årgångar av Språkråd sedan 2001.

Språkligt samarbete

De två språknämndernas verksamhetsfält överlappar inte och nämnderna har gått inför att hålla kontakt med varandra och samarbeta i gränssnittet mellan allmänspråk och lagspråk. I övrigt samarbetar Svenska språknämnden i Finland med de andra språknämnderna i Norden och Statsrådets svenska språknämnd håller kontakt med EU-institutionernas språkchefer och lingvister.

Kontakt till språknämnderna

Svenska språknämnden i Finland kan kontaktas genom språknämndens sekreterare Pia Westerberg antingen per e-post, pia.westerberg@sprakinstitutet.fi eller per telefon 0295 333 300. Nämnden tar upp språkfrågor av principiell natur. Allmänna språkfrågor kan adresseras till svenska@sprakinstitutet.fi. Språkinstitutets telefonrådgivning nås på nummer 0295 333 202.

Statsrådets svenska språknämnd kan kontaktas i principiella frågor som gäller svenskt lag- och författningsspråk i Finland under adressen spraknamnden@vnk.fi eller konsulteras muntligen via nämndens sekreterare Gunilla Garoff, tfn 09-160 221 29.

 Gunilla Garoff
Statsrådets translatörbyrå

BUSINESS OCH ANDRA AFFÄRER PÅ SPRÅKVÅRDS DAGEN

Temat för Språkvårdsdagen var i år svenskan i näringslivet i Finland och Sverige, och som vanligt var föreläsare från vardera landet representerade. Det mångsidiga programmet bjöd på en rad intressanta och också roliga föreläsningar. Här följer en sammanfattning av en del av programmet.

Wilhelm Barner-Rasmussen, forskardoktor vid Hanken, berättade om en studie av språkanvändningen inom det ekonomiska samarbetet mellan Finland och Sverige som han gjort för tanke-smedjan Magmas räkning 2011. Studien omfattade finska företag med betydande verksamhet i Sverige och svenskägda dotterbolag i Finland. Enligt studien användes mest svenska inom kommunikation med enheter i Sverige och minst inom kommunikation med leverantörer och kundkommunikation.

Största delen av de personer som intervjuades ansåg att kunskaper i svenska skapar mervärde i affärsrelationerna mellan Finland och Sverige. Kan man svenska blir jobbet lättare och mindre frustrerande, slutresultatet blir bättre och det har en positiv inverkan på karriären. Enligt studien kom det fram att arbetsgivarna i en genomsnittlig rekryteringssituation endast kräver kunskaper i finska och engelska. Vid rekrytering till nyckelpositioner och viktiga koncernövergripande roller betonades dock betydelsen av goda kunskaper i svenska, som i många fall var ett kriterium för avancemang till högre positioner. Enligt Barner-Rasmussen verkade denna effekt bli starkare ju högre positioner det rör sig om.

Barner-Rasmussens slutsatser var att engelskan i dag är ett baskrav i det ekonomiska samarbetet mellan Finland och Sverige, svenskan en merit. Han påpekade att engelskan inte har ersatt svenskan. Båda språken behövs, men de har olika roller. För personer som kan svenska är det lättare att göra karriär i ett svenskägt dotterbolag eller ett finskt bolag med omfattande verksamhet i Sverige. Barner-Rasmussen framhöll också att det är viktigt att utbildningssystemet, politikerna och arbetsgivarna är tillräckligt tydliga när det gäller behovet av språkkunskaper. I undersökningen kom det fram att de studerade företagen vid rekrytering av personal tenderar att vara försiktiga med att understryka betydelsen av kunskaper i svenska, särskilt vid rekrytering av personer till lägre positioner.

Termdjungel och platsannonser

Malin Brännback, professor och prorektor vid Åbo akademi, talade om termdjungeln i affärsvärlden och hur svårt det är att hitta de korrekta motsvarigheterna till vissa engelska marknadsföringsbegrepp på svenska. Bland nya ord som tagits in i den 13 upplagan av Svenska Akademiens Ordlista nämnde hon bl.a. *afterwork*, *chatt*, *cookie*, *pep talk*, *trainee*, *dissa*, *promota* och *pusha*. Däremot ingår inte *brand*, *branda*, *branding*, vilket hon uttryckte sin besvikelse över. Visserligen finns ordet varumärke på svenska, men enligt Brännback är varumärke och brand inte helt utbytbara termer inom marknadsföringen.

Karin Helgesson, uppdragskoordinator och lektor vid Göteborgs universitet, berättade om sin undersökning av rubricerade platsannonser i Dagens Nyheter åren 1995–2005. Att Helgesson studerat just platsannonser motiverade hon med att annonserna visar språk i bruk och att de speglar samhället. Under den tidsperiod hon studerat har hon lagt märke till tydliga förändringar i platsannonserna. I stället för att söka en "ung man" söker man numera en person, utan utsatt ålder och kön och använder du-tilltal. Eftersökta egenskaper som "energisk och representativ" har via egenskaper som "samarbetsvillig, initiativrik och självständig" blivit "drivande, affärsmässig och analytisk". Uttalade krav som "VD fordrar" eller "Vi tror att du är" och "du bör" har blivit "du vill", "du är", "du har". Också bilderna i annonserna har förändrats. I stället för bilder på produkter och anläggningar har bilder som kommunicerar önskemål om den ideala medarbetaren blivit vanligare.

Svenska nu och rap-workshop

Mellan föreläsningarna fick vi också ta del av ett intressant och fräscht nyhetsinslag. *Sini Keinonen*, projektledare vid Hanaholmen, berättade om projektet Svenska nu, som är ett nätverk för svenska språket och kulturen i Finland. Målet är att utveckla nya metoder för språkundervisningen,

stödja och motivera svensklärare och bredda kulturutbudet i skolan genom turnéer med författare, regissörer, musiker och filmföreställningar. Årets tema är musik, och vi fick se en härlig video från en rap-workshop med finska elever i Lahtis. Workshopen leddes av rapartisterna Redrama från Finland och Jesse P. från Sverige. Och med sin entusiasm får de faktiskt de finska eleverna att tala och rappa – på svenska! Helt säkert ett vinnande koncept när det gäller att påverka ungas attityder till svenskan, en riktig solskenshistoria mitt i alla dystra skrivelser om hur attityderna till svenskan hårdnat. På webbplatsen svenskanu.fi

kan man lyssna på raplåtar som finska elever har gjort under workshoppar.

Språkvårdsdagen ordnades i år undantagsvis den 15 maj i stället för den 18 maj. Med tanke på deltagarantalet var det säkert lyckat att fira Hugo Bergroths födelsedag i förväg, eftersom Kristi himmelfärdsdag alltid lockar många att fira en lång helg. Men annars var allt precis som det brukar vara; intressanta föreläsningar, god mat, trevlig gemenskap, soligt väder och bra arrangemang i övrigt!

 Marika Paajanen
Statsrådets translatörbyrå

PÅ NYA PLATSER

Vem	Var	Varifrån	Tfn/e-post
Eva Orava	Miljöministeriet fastanställd 1.6.2012		+358 40 559 2016 Eva.Orava@ymparisto.fi
Barbro Källd	Finlands kommunförbund fr.o.m. 1.4.2012	Miljöministeriet	09 771 2026 barbro.kald@kuntaliitto.fi

NY AVFALLSLAG – NYGAMMAL TERMINOLOGI

Den 1 maj i år trädde en ny avfallslag (646/2011) i kraft. Den har en del ny terminologi som kan vara värd att notera.

Avfallshantering (*jätehuolto*)

Se också behandling av avfall. Hantering och behandling av avfall är en vanlig fras i avfallssammanhang.

Avfallsinnehavare (*jätteen haltija*)

Avfallsmäklare (*jätteen välittäjä*)

Det är någon som bland annat yrkesmässigt köper, säljer eller förmedlar avfall.

Avfallsproducent (*jätteen tuottaja*)

Behandling av avfall (*jätteen käsittely*)

Bortskaffande av avfall (*jätteen loppukäsittely*). Det heter alltså inte slutbehandling i det här fallet. Däremot förekommer slutbehandling i samband med kärnavfall.

Deponering (*kaatopaikalle sijoittaminen*)

Farligt avfall (*vaarallinen jäte*). Det heter alltså inte längre problemavfall (*ongelmajäte*) eller riskavfall som problemavfall ibland också kallats.

Dessutom har EU:s direktiv om deponering av avfall (1999/31) bland annat **icke-farligt avfall** (*tavanomainen jäte*) och **inert avfall** (*pysyvä jäte*).

Insamling av avfall (*jätteen keräys*)

Internationell avfallstransport (*jätteen kansainvälinen siirto*). Ingen direktöversättning med förflyttning eller överföring här.

Kommunalt avfall (*yhdyskuntajäte*). Kommunalt avfall är ordet, inte samhällsavfall.

Materialåtervinning (*jätteen kierrätys*). Notera också återanvändning och återvinning av avfall.

Återanvändning (*uudelleenkäyttö*). Notera också materialåtervinning och återvinning av avfall.

Återvinning av avfall (*jätteen hyödyntäminen*). Notera också materialåtervinning och återanvändning.

Ordet **deponering** förekommer i lagtexten. Men det heter fortfarande avstjälningsplats (*kaatopaikka*) trots att både Sverige och EU mestadels har **deponier**. I en ganska färsk förordning förekommer dock **deponigas** (*kaatopaikkakaasu*). – Slå gärna ett slag för deponi i Finland också och glöm inte bort ordet **soptipp**. De platser säkert i en och annan text av mer allmän karaktär.

Direktivet om deponering av avfall delar in deponier eller **deponeringsanläggningar** (*kaatopaikka* båda två) i **deponiklasser** (*kaatopaikkaluokka*):

- **deponi för farligt avfall** (*vaarallisen jätteen kaatopaikka*)
- **deponi för icke-farligt avfall** (*tavanomaisen jätteen kaatopaikka*)
- **deponi för inert avfall** (*pysyvän jätteen kaatopaikka*).

Dessutom har direktivet följande indelning:

- underjordsförvar (**maalainen varasto**)
- internt upplag (**sisäinen kaatopaikka**)
- permanent plats (**pysyvä paikka**).

I skolsammanhang är huvudman ett vanligt ord, men det förekommer också i avfallssammanhang. Direktivet har nämligen en definition på **huvudman** (kaatopaikan pitäjä). I vår avfallsskattelag (1126/2010) förekommer också huvudman (för avstjälningsplats; kaatopaikan pitäjä).

Avslutningsvis kan det vara värt att påminna om **principen (om att) förorenaren betalar** (*aiheuttamisperiaate, Polluter Pays Principle, PPP*).

 Margareta Gustafsson
Svenska byrån, riksdagen

Delar av artikeln har tidigare varit införda i Ord om ord (1/2012), ett språkblad som ges ut av riksdagens svenska byrå. Kontakta ordomord@riksdagen.fi om du är intresserad av språkbladet.

SLAFTIPS

Så här inför semestern och respektive tillfälliga arrangemang med anledning av den kan det bli aktuellt med vissa av nedanstående Slaftips.

Vuosiloma

Semester (inte "årssemester")

Sijainen

När det är fråga om någon som vikarierar på en viss tjänst eller befattning och får lön enligt denna talar man i första hand om *vikarie*, när det gäller högre tjänster även om *ställföreträdare*. Personer i chefsställning har ofta permanenta *ställföreträdare* eller *ersättare* som – inom ramen för sin egen tjänst eller befattning – sköter deras uppgifter när de har semester eller annars är förhindrade att utöva sin tjänst.

toimia jonkun sijaisena = *vikariera för någon* (inte "vikariera någon")

johtajan sijainen = *ställföreträdare för direktören, direktörens ställföreträdare*

I detta sammanhang är vissa av orden under uppslagsordet Vara- aktuella:

(kansanedustajan) varaedustaja = *ersättare (för riksdagsledamot)*

varamies, varajäsen = *ersättare, suppleant*

varavaltuutettu, varajäsen = *ersättare* (i fullmäktige; kommunallagen 365/1995)

Työpaikka

Arbetsplats, arbetsställe (om det fasta verksamhetsställe där någon arbetar);

arbete, anställning, jobb, arbetstillfälle (om möjlighet till sysselsättning eller möjlighet att anställa någon)

Arbetstillfälle nämns även under uppslagsordet Tilaisuus.

Vakinainen, vakituinen

Stadigvarande, varaktig; ordinarie m.fl. Jfr **Pysyvä**

asua tai oleskella vakinaisesti = *bo eller vistas stadigvarande/varaktigt* (se dock även

Asuinpaikka, Kotipaikka)

vakinainen virka = *ordinarie tjänst*

vakinainen väestö = *bofast befolkning*

Se även **varsinainen työpaikka** under **Varsinainen**.

 Nina Nissas
Statsrådets translatorsbyrå

Apropå mallen för statsrådets U-skrivelse som publicerades i Språkråd 1/2012, notera att kommissionen numera heter Europeiska kommissionen, vilket har beaktats i mallen:

Statsrådets skrivelse till riksdagen om ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv /

ett förslag till rådets förordning / ett förslag till rådets beslut ...

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den xx xxx 200X till Europaparlamentets och rådets direktiv om / till rådets förordning om / till rådets beslut om ... samt en promemoria om förslaget.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston

direktiiviksi / ehdotuksesta neuvoston asetukseksi / ehdotuksesta neuvoston päätökseksi ...

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella/mukaisesti lähetetään eduskunnalle Euroopan komission xx päivänä xxkuuta 200X tekemä/esittämä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi / ehdotus neuvoston asetukseksi / ehdotus neuvoston päätökseksi ... sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Mallen för statsrådets U-skrivelse finns också tillgänglig på Statsrådets svenska språknämnds webbplats (<http://vnk.fi/hankkeet/ruotsin-kielen-lautakunta/sv.jsp>) under länken Dokumentmallar.

Språkråd önskar sina läsare en skön sommar!

STATSRÅDETS KANSLI